

Concept per promover il sport dal chantun Grischun

Cuntegn

Concept per promover il sport dal chantun Grischun

Resumaziun	3
1. Intent dal concept per promover il sport	5
2. Principis da la politica chantunala da sport	5
3. Impurtanza dal sport	7
4. Situaziun actuala en la promoziun dal sport	9
4.1 Sport d'uffants e da giuventetgna, sport da scola	9
4.2 Promoziun generala dal sport da massa (uffants, giuvenils e persunas creschidas)	10
4.3 Sport da prestaziun	11
4.4 Occurrenzas da sport	12
4.5 Infrastructura	12
4.6 Infurmaziun e cussegliaziun	13
5. Finamiras e mesiras	15
5.1 Sport d'uffants e da giuventetgna, sport da scola	15
5.2 Promoziun generala dal sport da massa	16
5.3 Promoziun dal sport da prestaziun	16
5.4 Occurrenzas da sport	17
5.5 Infrastructura da sport	17
5.6 Infurmaziun e cussegliaziun	18
6. Organisaziun dal sport en il chantun Grischun e collavuraziun cun las instituziuns ch'èn participadas a la promoziun dal sport	21
6.1 Incumbensas dal chantun	21
6.2 Collavuraziun cun ils organs federals e communal	22
6.3 Collavuraziun cun organisaziuns da sport, cun organisaturs d'occurrenzas da sport, cun purtaders da programs e da projects che vulan promover il sport ed il moviment, cun organisaziuns turisticas e cun persunas privatas	22
6.4 Entretschament da las instituziuns ch'èn participadas a la promoziun dal sport	22
7. Realisaziun	22
Impressum	24

Resumaziun

Coordinaziun da tut las forzas che stattan en il servetsch d'ina promoziun optimala dal sport

Tenor l'artitgel 3 da la lescha da promoziun dal sport dal chantun Grischun sto la regenza relaschar in concept cumplexiv per promover il sport ed il moviment. L'ordinaziun da promoziun dal sport fixescha che quest concept stoppia mussar la situaziun actuala en la promoziun dal sport, definir puncts centrals concrets e preschentar mesiras per realisar quests puncts centrals. Il concept duai cumpigliar la collavuraziun cun tut las organisaziuns ch'èn participadas a la promoziun dal sport ed er observar la legislaziun federala.

Ils chapitels 1 fin 3 descrivan l'intent dal concept per promover il sport, ils principis da la politica chantunala da sport sco er l'impurtanza dal sport per il chantun Grischun.

Existenza d'ina purschida attractiva da sport

Il chapitel 4 descriva la situaziun actuala en la promoziun dal sport ed enumerescha las numerusas mesiras dals suandants sis secturs: sport d'uffants e da giuventetgna sco er sport da scola; sport da massa; sport da prestaziun; occurrenzas da sport; infrastruttura; infurmaziun e cussegliaziun. Questa enumeraziun mussa ch'il chantun Grischun dispona gia oz d'ina purschida attractiva per la populaziun che fa sport. In'enquista represchentativa da l'onn 2014 mussa ch'i vegn fatg en il chantun Grischun dapli sport ch'en il rest da la Svizra.

22 finamiras d'optimaziun

En il chapitel 5 vegnan formuladas las finamiras e las mesiras ch'èn necessarias per sviluppar vinavant la promoziun dal sport en il chantun Grischun. Il chantun dispona gia oz d'ina vasta purschida da sport, d'unions da sport activas e da bunas cundiziuns generalas per il sport e per il moviment. I po er vegnir constatà ch'ils partenaris ch'èn participads a la promoziun dal sport èn fitg cuntents cun la promoziun actuala. Perquai duai la promoziun actuala vegnir cuntinuada e – nua che quai è necessari – vegnir optimada. En quest chapitel vegnan formuladas tut en tut 22 finamiras cun mesiras correspondentas che duain vegnir realisadas ils proxims onns.

La basa dal success da la promoziun dal sport è ina buna collavuraziun cun partenaris

Il chapitel 6 declera l'organisaziun dal sport en il chantun Grischun e mussa, cun tge partenaris ch'il chantun vul collavurar en quest sector. Per avair success dovra la promoziun dal sport ina buna collavuraziun ed in entretschament correspondent da tut las organisaziuns participadas. Quai è las unions da sport e lur federaziuns, las vischnancas, ils organs federals, ils organisaturs d'occurrenzas da sport, las organisaziuns turisticas, ils organisaturs da programs e da projects sco er ils purtaders dals stabiliments da sport e dals implants da moviment.

Realisaziun durant ils proxims quatter onns

Cun il conclus dals 15 da december 2015 ha la regenza approvà il concept per promover il sport e deliberà tal per la realisaziun. Il posts chantunals competents vegnan incumbensads da realisar las mesiras che tutgan a lur champ da competenza e – sche necessari – da dumandar ils meds finanzials necessaris en il rom dal process da budgetaziun.

1. Intent dal concept per promover il sport

Il concept chantunal per promover il sport serva sco basa per tut las mesiras dal chantun en il sector da la promoziun dal sport e dal moviment. El duai preschentar la situaziun actuala dals differents secturs da la promoziun dal sport e definir ils puncts centrals da la politica da promoziun dal sport. Plinavant duai il concept mussar mesiras che permettian da cuntanscher quests puncts centrals. Quai resguardond la lescha chantunala davart la promoziun dal sport e dal moviment (lescha da promoziun dal sport) sco er la legislaziun federala da sport e ses concepts.

La collavuraziun tranter il chantun ed autras instituziuns che lavuran en il sector dal sport da talents giuvenils, dal sport da massa e dal sport da prestaziun (organisasiuns da sport, vischnancas, persunas privatas e purtaders da programs e da projects che vulan promover il sport ed il moviment, persunas privatas e purtaders da stabiliments da sport e d'occurrentas da sport sco er il turissem) duai vegnir promovida. Medemamain duai vegnir rinforzada entaifer il chantun la collavuraziun da tut ils departaments ed uffizis ch'èn participads en il senn pli stretg e pli vast a la promoziun dal sport e dal moviment. Ultra da graubündenSPORT, che tutga a l'uffizi per la scola populara ed il sport, èn quai la partiziun «svilup turistic» da l'uffizi per economia e turissem, la partiziun «promoziun da la sanadad e prevenziun» da l'uffizi da sanadad, l'uffizi da construcziun auta, la partiziun «traffich betg motorisà» da l'uffizi da construcziun bassa sco er l'uffizi per la furmaziun mediasuperiura e l'uffizi per la furmaziun professiunala.

Il concept sa basa sin las activitads che derivan da las instituziuns numnadas qua survast e ch'èn impurtantas per la promoziun dal sport; el sa concentrescha dentant er sin quels secturs che vegnan influenzads tras il chantun. Las incumbensas dals singuls departaments ed uffizis èn enumeradas en il chapitel 6.

A partir da l'onn 2016 duai il concept chantunal per promover il sport esser en vigur durant 4 onns ed alura vegnir adattà a las novas cundiziuns generalas ed als novs basegns.

2. Principis da la politica chantunala da sport

La politica chantunala da sport ha la finamira da mantegnair e da sviluppar vinavant la porschida existenta da pussaivladads da sport e da moviment sco er d'augmentar la quota da la populaziun corporalmain activa.

Per quest intent na tira ina politica da sport moderna betg mo a niz la promoziun dal sport en il senn pli stretg, mabain profita er d'ulteriurs secturs da la guvernanza statale a favur dal sport e dal moviment. Quai èn p.ex. leschas e concepts per la promoziun da la sanadad, per la promoziun dal turissem, per l'educaziun, ma er per la planisaziun dal territori e dal traffic. Per ina vaira collavuraziun na dovri en quest connex betg mo in barat d'infurmaziuns, mabain cunzunt er ina coordinaziun dals differents posts.

Cun ils instruments da la promoziun dal sport en il senn pli stretg promova il chantun en spezial porschidas da sport e da moviment da federaziuns, d'uniuns e d'instituziuns per persunas creschidas, uffants, giuvenils e persunas cun impediments, sch'ellas n'han nagina finamira da rendita, sco er porschidas da sport e da moviment ch'èn independentas d'uniuns, sch'ellas han in grond effect general.

Tenor l'artitgel 1 da la lescha chantunala da promoziun dal sport promovian il chantun e las vischnancas – en il rom da lur cumpetenzas – las activitads da sport e da moviment da la populaziun e prendan cun quai spezialmain en egl las suandantas finamiras:

- a) *sustegn da las activitads da sport e da moviment sin tut ils stgalims da vegliadetgna*
- b) *esistenza d'ina vasta porschida d'activitads da sport e da moviment en tut las regiuns*
- c) *garanzia da bunas cundiziuns generalas per il sport da prestaziun*
- d) *rinforz da la conscienza da l'effect positiv e da la valor dal sport en la populaziun*
- e) *cumbat da privels d'accidents da sport e da moviment sco er dals fenomens secundars negativs dal sport*

Ultra da la lescha e da l'ordinaziun da promoziun dal sport è er la promoziun da la sanadad, la promoziun dal turissem ed ulteriurs secturs politics auxiliars (construcziun, planisaziun dal territori e. u. v.) elements impurtants da la politica chantunala da sport.

Per la promoziun dal sport vala en general il princip da subsidiaridad: La realisaziun dal manaschi da sport (trenaments, concurrenz, curs) è en emprima lingua ina incumbensa da las organisaziuns da sport e dals ulteriurs organisateurs da sport sco er – en il sectur dal sport individual – chausa da mintgina e mintgin sez. Metter a disposiziun l'infrastructura communal da sport e realisar l'instrucziun obligatorica da sport en la scola populara è incumbensas da las vischnancas. Il chantun sa concentrescha en spezial sin quellas incumbensas che na pon betg vegnir ademplidas tras las vischnancas, tras las organisaziuns da sport e tras ils organisateurs privats da sport u che pon vegnir ademplidas da quests gremis mo cun il sustegn dal chantun.

3. Impurtanza dal sport

Il sport collia generaziuns e culturas, promova las competenzas socialas, augmenta la capaciad da prestaziun e la qualidad da viver da la populaziun e presta ina contribuziun impurtanta a favur dal svilup dals uffants e dals giuvenils. Il sport ed il moviment èn da gronda impurtanza per l'integrasiun sociala sco er per la sanadad da la populaziun e per la concepziun da ses temp liber. Grazia a sias qualitads positivhas han il sport ed il moviment ina fitg buna reputaziun en il chantun Grischun. La promoziun dal sport da scola sco er dal sport da massa per uffants, per giuvenils e per personas creschidas è d'in interess public en vista a la gronda impurtanza per la societad ed en vista al potenzial preventiv.

Il sport è in factur economic impurtant en il chantun Grischun. Occurrenz ed infrastructures da sport attractivas sustegnan la qualidad dal chantun sco lieu da sport. Ellas èn impurtantas per la promoziun dal turissem ed enritgeschan la purschida da divertiment. Las Grischunas ed ils Grischuns impundan en media 3056 francs per persuna ed onn per il sport. Quai è bundant 500 francs dapli che la media svizra. Questas expensas per il

sport na cumpiglian betg mo ils urdains, la vestgadira ed ils chalzers da sport, mabain tranter auter er entradas, custs da viadi en connex cun il sport ed excursiuns da sport. Sportistas e sportists d'elita curunads da success represchantan il chantun ed èn figuras d'identificaziun impurtantas. En il rom da sias pussaivladads promova il chantun perquai il sport da prestaziun e sustegna la realisaziun da l'infrastructura da sport necessaria.

Il sport ed il moviment han ina gronda impurtanza per la populaziun dal chantun Grischun. Il studi «Sport Svizra 2014» mussa che la populaziun grischuna è extraordinariamain sportiva, e quai tant en cumparegliazion cun la Svizra tudestga sco er cumpareglia cun l'entira Svizra. La mesadad da la populaziun grischuna fa pliras giadas per emna sport e vegn uschia sin almain 3 uras sport per emna. En il chantun Grischun ha il sport ina fitg buna reputaziun tar tut las gruppas da la populaziun, e quai independentamain dal fatg, sch'ellas fan sport u betg. In quart da la populaziun grischuna sa participescha activamain en in'uniun da sport ed in otgavel è commember d'in center da fitness. In quart da la populaziun grischuna – e quai è admirabel – s'engascha en x ina furma voluntarain e gratuitamain per il sport.

Las prestaziuns dal chantun èn da gronda impurtanza per il funcziunament dal sport en il Grischun. Mantegnair e sviluppar vinavant la buna purschida da sport actuala è dentant mo pussaivel, sch'er las autras instituziuns ch'èn participadas a la promoziun dal sport – en spezial las uniuns da sport e lur federaziuns sco er las vischnancas – pon furnir er vinavant ed en ina buna qualidad lur activad en quest sectur. Las mesiras supplementaras previsas en quest concept duain sustegnair quests purtaders impurtants dal sport grischun en lur activad a favur da la promoziun dal sport.

4. Situaziun actuala en la promoziun dal sport

Sco ch'ina enquista represchentativa mussa, vegni fatg dapli sport en il chantun Grischun ch'en il rest da la Svizra. 73 % da las Grischunas e dals Grischuns fan almain

ina giada per emna sport, 50 % schizunt pliras giadas per emna. Quai lascha concluder ch'il chantun Grischun disponia tut en tut gia d'ina purschida atractiva per la populaziun che fa sport. Ma la quota da las personas fitg activas n'è betg pli s'augmentada dapi l'onn 2008, mabain è sa reducida levamain pervia da las personas che na fan betg sport. L'avantatg envers la media svizra è sa reducida in pau. In potenzial èn las dunnas giuvnas (15–29 onns) ed en spezial dunnas immigradas che fan – cumpareglià cun l'entira Svizra – cleramain damain sport.

La promoziun dal sport tras il chantun en collavuraziun cun las vischnancas, cun las uniuns da sport e cun lur federaziuns duai perquai vegnir continuada ed extendida en tscherts puncts. Actualmain cumpiglia ella ils suandants secturs:

4.1 Sport d'uffants e da giuventetgna, sport da scola

a) *Realisaziun da curs da scolaziun e da perfecziunament*

En il rom dal program federal Giuventetgna+Sport (G+S) realisescha graubündenSPORT mintga onn en media 65 curs da sport per manadras e manaders sco er per expertas ed experts da G+S e plinavant 12 curs da scolaziun e da perfecziunament per coachs da G+S. En tut vegnan purschids curs per 24 disciplinas da sport. L'onn 2014 han circa 2000 personas frequentà in curs da manader u in perfecziunament resp. ina furmaziun supplementara. En la retscha da perfecziunament «update! Sport» vegnan recepidas – en collavuraziun cun la scola auta da tecnica ed economia (SATE) Cuira – tematicas che resultan da la lavur actuala en las uniuns da sport. Quellas vegnan tractadas da maniera fitg pratica en quatter moduls per onn.

b) *Sustegn da G+S*

Cun prestaziuns da lavur dal chantun (support e cussegliaziun dals coachs da G+S, examinaziun e permissiun da las purschidas) sustegna graubündenSPORT las uniuns da sport, ils purtaders da scola e las vischnancas tar la realisaziun dal program fede-

ral. L'onn 2014 han las organisaziuns grischunas da sport realisà 1690 curs e champs cun circa 20'000 uffants e giuvenils. Per quest intent han ellas survegni contribuziuns federalas da 1'918'302 francs.

c) *Contribuziun da promoziun da G+S*

Il chantun conceda mintga onn ina contribuziun da 44'000 francs a las federaziuns da sport per lur sustegn e per lur collavuraziun en il program da G+S. La contribuziun stat en proporziun cun l'autochezza da las activitads da G+S da la federaziun respectiva.

d) *Champs da sport da giuventetgna*

Durant las vacanzas da scola realisescha il chantun mintga onn otg champs da sport da giuventetgna polisportivs cun 300 participants giuvenils. Sin basa da la collavuraziun cun ils auters chantuns da la Svizra orientala stattan a disposiziun als giuvenils grischuns bunamain 70 champs.

e) *Prevenziun en il sport*

Il chantun s'engascha per in sport fair e net ed è participà cun in'ambasadura chantunala al program naziunal da prevenziun «cool and clean». L'ambasadura intermediatescha tranter auter ils cuntegn da la prevenziun d'alcohol e da tubac en il rom dals curs da scolaziun e da perfecziunament da G+S. Ella motivescha las federaziuns e las uniuns da sa participar a «cool and clean» e stat – sche quai vegn giavischà – er a disposiziun per referats e per lavuratori.

f) *Perfecziunaments en il sport da scola*

En il sport da scola oblighescha il chantun Grischun las personas d'instrucziun da sport da frequentar in perfecziunament d'almain in mez di. Per quest intent dispona el d'in sistem da cussegliadras e cussegliaders da gimnastica. En in curs annual vegnan scolads 38 cussegliadras e cussegliaders da gimnastica sco multiplicaturs che dattan vinavant lur savida a las personas d'instrucziun da sport en curs regiunals. graubündenSPORT organisescha e finanziescha la scolaziun da las cussegliadras e dals cussegliaders da gimnastica, als infurmescha davart novaziuns en il sport da scola ed als sustegna tar la cussegliaziun da las personas d'instrucziun en dumondas da l'instrucziun da gimnastica e da sport. Ultra da quai organisescha graubündenSPORT ils perfecziunaments da G+S en il sport da scola.

g) *Examen da sport da scola*

En il chantun Grischun ha lieu en la 5. ed 8. classa in examen da sport da scola. Per l'organisaziun e per la realisaziun èn responsabels las cussegliadras ed ils cussegliaders da gimnastica. graubündenSPORT metta a disposiziun ils documents d'examen e maina ina banca da datas, nua ch'i vegnan registrads ils resultats. Las scolaras ed ils scolars survegnan in diplom cun ils resultats ed – a partir d'in tschert dumber da puncts cuntanschids – ina distincziun (pin d'argient u d'aur).

h) *Dis chantunals da sport da scola*

Ils dis chantunals da sport da scola vegnan planisads e realisads tras organisaturs externs, dentant cun il sustegn finanziel ed administrativ da graubündenSPORT. Per onn da scola datti en tschintg disciplinas da sport (ballape, ballabasket, ballarait, unihoc, cursa d'orientaziun) mintgamai in di chantunal da sport da scola. Las equipas victuradas sa qualifitgeschan per il di svizzer da sport da scola resp. per concurrenzias svizras correspundentas en la disciplina da sport respectiva. Ils custs da viadi vegnan surpigliads dal chantun.

i) *Sport da scola voluntar*

Tenor l'art. 11 da la lescha da promoziun dal sport promova il chantun – en il rom dal budget disponibel – il sport ed il moviment ordaifer l'instrucziun obligatorica da scola or dals meds publics generals. Tenor l'ordinaziun da promoziun dal sport, ch'è entrada en vigur il 1. d'avust 2015, vegn cumpletta da la contribuziun federala da G+S per portaders da scola che porschan curs da sport da scola voluntar fin ad in import total per curs e per semester da maximalmain 1'050 francs (per almain 15 lecziuns dadas a 45 minutas) resp. da maximalmain 1'350 francs (per almain 15 lecziuns dadas a 90 minutas). Plinavant vegn pajada per champs dal sport da scola voluntar ina contribuziun supplementara da maximalmain 100 francs per di da champ.

4.2 Promoziun generala dal sport da massa (uffants, giuvenils e persunas creschidas)

a) *Contribuziun pauschala a federaziuns*

Als commembers da l'associaziun grischuna da sport vegnan pajadas contribuziuns pauschalas totalas d'actualmain 1 milliun francs or dal fond da sport per la lavur generala da federaziun e d'uniun. Las contribuziuns pauschalas annua-

las vegnan eruidas sin basa dal dumber d'uniuns en la federaziun respectiva, sin basa dal dumber da commembers activs sur e sut 20 onns e sin basa da las activitads da G+S incl. sport per uffants da G+S e promoziun da talents giuvenils tenor la statistica da l'uffizi federal da sport.

A l'organisaziun da persunas cun impediments Procap vegn concedida mintga onn ina contribuziun pauschala separada per la promoziun dal moviment d'umans cun impediments.

b) *Material da sport*

Per cumprar material da sport ed urdains da sport che appartegnan a las uniuns pon uniuns e federaziuns da sport survegnir ina contribuziun da 40 % dals custs imputabels or dal fond da sport. En quest connex vegnan tractadas mintga onn bundant 100 dumondas e sustegnidas en media cun contribuziuns da totalmain bunamain 300'000 francs per onn.

c) *Projects generals da promoziun dal sport*

Il chantun po conceder contribuziuns or dal fond da sport a projects generals da promoziun dal sport, en spezial a projects da la promoziun dal sport da giuventetgna. Excluz èn projects che servan ad ademplir incumbensas da dretg public, projects da caracter commercial sco er projects che vegnan subvenziunads sur la contribuziun pauschala annuala en il rom da l'activitad normala da la federaziun. Per circa 15 dumondas da survegnir contribuziuns per projects da sport vegnan concedids en media totalmain 510'000 francs per onn.

d) *Promoziun dal moviment*

Il sport ed il moviment èn facturs impurtants per promover la sanadad ed il moviment e per impedir surpais. Cun il program «Es ti fit? Pais saun en il Gris chun» s'engascha il chantun, en collavuraziun cun la Promoziun Sanadad Svizra, per in pais saun tar uffants e tar giuvenils. Ensemen cun vischnancas, cun scolas, cun scolinas, cun canortas d'uffants pitschens e cun persunas spezialisadas vegnan realisads projects che animeschan ils uffants e lur geniturs a dapli moviment ed ad in nutriment saun. Il program d'acziun s'engascha tranter auter per dapli moviment en las scolas («Scola en moviment»), en las scolinas ed en las canortas («Capriola»).

e) *Gimnastica ma-pi/ba-pi*

En collavuraziun cun la federaziun grischuna da gimnastica promova il chantun la gimnastica da mamma e pitschen (ma-pi) resp. da bab e pitschen (ba-pi) sco punct inicial da l'activitad sportiva. Cun la contribuziun chantunala da 60'000 francs per onn vegnan scoladas e perfecziunadas regularmain las manadras en il senn da la garanzia da qualitat. Actualmain profiteschan circa 1'100 uffants grischuns dal program che vegn purschi en tut il chantun.

f) *GKB SPORTKIDS*

Cun il program GKB SPORTKIDS promova graubündenSPORT l'access dals uffants da 5 e 6 onns al sport. Cun trenaments da basa multifars vegnan ils uffants sustegnids en lur svilup motoric. Cun cuntegns intenziunads, ch'èn a medem temp adattads als uffants e divertents, duai il plan da trenament satisfar tant a las pretensiuns da la promoziun da la sanadad sco er a las exigenzas da la promoziun da talents. La finamira la pli impurtanta è quella da facilitar als uffants da 5 e 6 onns l'access e l'entrada en il sport d'uniuns cun agid da trenaments da fufragnadi. Integrada è ina gruppa da trenament per uffants cun impediments.

g) *ARGE ALP*

Il chantun Grischun maina il project da sport da la ARGE ALP e coordinescha las nov occurrenzas da sport internaziunalas en las disciplinas skis alpin, hockey sin glatsch, patinadi artistic, ballape, tir da sport, sport da persunas cun impediments (turnier da ballape), atletica leva, cursa d'orientaziun e raiver sportiv. Mintga onn ha lieu ina da las occurrenzas en il chantun Grischun. Quella vegn organisada da la federaziun da sport respectiva e sustegnida financialmain dal chantun. Per il Grischun sa participeschan mintga onn tranter 140 e 180 sportistas e sportists a las differentas concurrenzas. Las delegaziuns grischunas vegnan sustegnidas cun ina contribuziun or dal fond da sport.

h) *Premis da sport*

Il chantun paja contribuziuns a l'associaziun grischuna da sport or dal fond da sport per surdar il premi da sport grischun sco er ils premis da federaziuns da sport.

4.3 Sport da prestaziun

a) *Contribuziuns a centers regiunals e naziunals da prestaziun*

Fin ussa ha il chantun Grischun promovì l'installaziun ed il manaschi da centers naziunals da prestaziun en il chantun Grischun. Cun l'entrada en vigur da la nova lescha da promoziun dal sport duain er l'installaziun ed il manaschi da centers regiunals da prestaziun pudair vegnir sustegnids cun ina contribuziun or dal fond da sport, analogamain a la promoziun da talents giuivens da G+S.

b) *Promoziun individuala*

Per sustegnair talents da sport giuivens dal Grischun che meritan da vegnir promovids e che possedan ina carta valaivla da «Swiss olympic talents» (stgalim naziunal) vegn pajada ina contribuziun da sustegn da 1'000 francs per onn. Ina carta naziunala da «Swiss olympic talents» han circa 100 atletas ed atlets giuivens en il Grischun.

A sportistas e sportists che possedan ina carta d'aur, d'argient u da bronz da Swiss olympic e che survegnan ina contribuziun da promoziun da la fundaziun Agid da sport svizzer, po vegnir concedida ina contribuziun supplementara da 20 %. En questa moda sustegna il chantun – cun totalmain circa 100'000 francs per onn – var 45 sportistas e sportists sin lur via da sport da prestaziun.

c) *Scolas da sport*

Il chantun Grischun sustegna la cumpatibilitad da sport da prestaziun e scola e s'engascha per in svilup intenziunà e duraivel da las purschidas da scolaziun. Cun las scolas da talents è vegnida stgaffida ina purschida da scolaziun flexibla che satisfa als basegns da las sportistas e dals sportists giuivens. Purtaders da scola cun classas da talents vegnan sustegnids dal chantun cun ina pauschala supplementara da 4'000 francs per onn per scolara u scolar. Sin il stgalim secundar II unescha la «Swiss olympic sport school» a Tavau – sco center da cumpetenzza cumplessiv – sut in tetg la scola, il lieu da trenament e l'abitar. Sin il stgalim da la scola media sustegna il chantun la promoziun da talents cun ina pauschala

supplementara da 1'000 francs per scolara u scolar. Cun ina purschida da scola flexibla e coordinada garantescha la scola professiunala artisanala Cuir (SPC) – sco partenaria da Swiss olympic – che talents da sport cuntanschian lur finamiras da prestaziun en scola, ma hajan er avunda resursas da temp per in trenament da prestaziun sistematic. Dasperas porschan er autras scolas grischunas purschidas da furmaziun adequatas per talents da sport.

d) *Daners da scola extrachantunals*

Sch'igl è – per motivs dal sport – indispensabel che atletas ed atlets che meritan da vegnir promovids visitian ina scola da sport extrachantunala e sch'i n'exista nagina purschida chantunala, surpiglia il chantun Grischun ils custs per ils daners da scola effectivs per frequentar ina scola extrachantunala che porta il label da Swiss olympic.

e) *Sport da prestaziun e furmaziun professiunala*

Il chantun Grischun coordinescha ils interess da manaschis d'emprendissadi potenzials ed ils interess da sportistas e sportists da prestaziun cun agid d'in post directiv tar l'uffizi per la furmaziun professiunala e cun agid d'in post da coordinaziun tar la scola professiunala artisanala Cuir (SPC). Il post directiv dispona d'ina rait da contacts cun manaschis d'emprendissadi che sustegnan il sport da prestaziun. El sustegna sportistas e sportists talentads en la tscherna da professiun ed als gida a chattar ina piazza d'emprendissadi adattada.

4.4 Occurrenz da sport

a) *Occurrenz da sport generalas*

Il chantun sustegna circa 400 occurrenz per onn cun ina contribuziun or dal fond da sport. Exceptadas èn occurrenz militaras u commerzialas sco er ils campiadis regulars. Las contribuziuns importan tranter 500 francs e maximalmain 7'500 francs per occurrenza e sa summeschan a totalmain circa 700'000 francs per onn.

b) *Occurrenz da sport turisticas*

Per occurrenz che augmentan il grad d'enconuschientscha dal Grischun sco regiun turistica e che auzan la valorisaziun turistica, che han ina impurtanza surregiunala e che integreschan la marca «graubünden» en lur concept da comunicaziun po il chantun Grischun conceder contribuziuns en il rom

da la lescha per il svilup economic. Uschia sustegna il chantun occurrenz sco cursas da la cuppa mundiala da FIS u novas occurrenz turisticas da las disciplinas da sport centralas dal Grischun en la fasa d'installaziun (p.ex. cursas da bike, occurrenz da curren). Per promover talas occurrenz impunda il chantun actualmain circa 400'000 francs per onn.

c) *Occurrenz internaziunalas grondas*

Il chantun po sustegnair occurrenz internaziunalas grondas. Il zercladur 2014 ha il cussegl grond concedì – sin basa da la lescha per il svilup economic – ina contribuziun chantunala da 5 milliuns francs per realisar ils campiadis mundials da skis alpin da la FIS 2017 a San Murezzan.

4.5 Infrastructura

a) *Concept per implants da sport d'impurtanza naziunala (CISIN)*

Per construir e per renovar stabiliments da sport d'impurtanza naziunala po il chantun conceder contribuziuns sin basa da la lescha per il svilup economic, sche quests stabiliments èn cuntegnids en il CISIN e vegnan sustegnids er da la confederaziun. Las contribuziuns per stabiliments dal CISIN vegnan per regla calculadas uschia, che l'exauriziun cumpletta da las pussaivladads da contribuziun da la confederaziun è garantida. L'onn 2014 èn vegnidas concedidas contribuziuns chantunalas dad 800'000 francs (parc da freestyle a Laax, infrastruttura da trenament alpin a Tavau).

b) *Concept per implants da sport d'impurtanza chantunala (CISIC)*

Per construir e per renovar stabiliments da sport d'impurtanza chantunala e regiunala po il chantun conceder contribuziuns tranter 10 % e 25 % dals custs imputabels (2014: 670'000 francs). Quai sut la cundiziun che quests stabiliments sajan cuntegnids resp. vegnian integrad en il CISIC concludi da la regenza e ch'ina federaziun chantunala cumprova il basegn per realisar activitads da sport d'impurtanza chantunala. Ed i sto sa tractar da «QUEL stabiliment chantunal» per la disciplina da sport correspondent. Investiziuns da stabiliments

dal CISIC pon vegnir promovidas er cun emprests en il rom da la nova politica regiunala da la confederaziun (NPR). La finamira principala dal CISIC è quella da promover ina infrastruttura da sport che satisfa als basegns en il chantun Grischun e che resguarda ils interess da la promoziun dal sport (trenament e concorrenza) sco er dal svilup economic (attractivitat dal lieu e turissem).

c) *Stabiliments da sport turistics*

En il rom da la lescha per il svilup economic e sin basa da la nova politica regiunala da la confederaziun (NPR) po il chantun conceder emprests federals e contribuziuns per construir e per renovar stabiliments da sport turistics (telefericas, bogns termals resp. stabiliments da wellness e.u.v.) da maximalmain 25 % dals custs imputabels. L'onn 2014 èn vegnids pajads emprests federals da totalmain 2,86 milliuns francs e contribuziuns chantunalas da totalmain 550'000 francs per tschintg projects.

d) *Stabiliments da sport d'uniuns*

La construcziun, la renovaziun u l'engrondiment da stabiliments e d'edifizis da sport ch'èn en proprietad privata (uniuns, federaziuns) po il chantun sustegnair cun 20 % dals custs totals u cun maximalmain 100'000 francs per dumonda or dal fond da sport. Exclus èn stabiliments che vegnan construids da corporaziuns da dretg public e/u che vegnan duvrads commercialmain. A 27 dumondas per onn en media vegn pajada ina summa totala da circa 350'000 francs.

e) *Stabiliments dal traffic betg motorisà*

Sin basa da la lescha davart las vias po il chantun pajar contribuziuns per construir e per signalisar stabiliments dal traffic betg motorisà, sch'els correspundan a las prescripziuns chantunalas.

4.6 Infurmaziun e cussegliaziun

a) *Infurmaziun*

En il rom da la lescha da sanadad finanziescha e realisescha il chantun campagnas che vulan promover il moviment. Questas campagnas sa drizzan a la vasta publicitad (p.ex. acziun da dumbrapass) u a tschertas gruppas definidas (scolas, «Moviment & sport 55plus»). Sur la pagina d'internet grischunenmoviment.ch vegni fatg reclama per activitads da moviment e da sport.

b) *Cussegliaziun*

Tras l'organisaziun da perfecziunaments e tras l'assistenza da persunas d'instrucziun – tranter auter en il rom dal program d'acziun «Es ti fit? Pais saun en il Grischun» u en il rom dal sistem da cussegliadras e cussegliaders da gimnastica – porscha il chantun cussegliaziuns.

Spazis per sa mover che sa chattan en la vischinanza directa da l'abitaziun sco er vias da traffic che mainan a scola ed a scolina influenzeschan decisivamain il cumportament da temp liber dals uffants e dals giuvenils. En il rom dal program d'acziun «Es ti fit? Pais saun en il Grischun» vegnan cussegliadas las vischnancas, per ch'i vegnian stgaffids novs spazis per sa mover (plazzas da giugar per uffants, plazzas da pausa, pumtracks, vias da scola segiras) u per che spazis existents vegnian mantegnids.

Sco coordinatur tranter las federaziuns, las uniuns, Swiss olympic e las purschidas grischunas da sport da scola ha il chantun Grischun definì il manader da graubündenSPORT sco incumbensà per la promoziun da talents giuvens.

c) *Cussegliaziun giuridica*

Per la cussegliaziun en chaussas dal dretg da sport, en spezial en dumondas dal dretg d'uniuns, dal dretg da federaziuns sco e dal dretg da responsablidad, ma er en dumondas dal dretg contractual u fiscal en connex cun il manaschi da sport stat a disposiziun a las uniuns ed a las federaziuns da sport in servetsch da cussegliaziun giuridica da l'assoziaziun grischuna da sport (AGS).

5. Finamiras e mesiras

Il chantun Grischun ha la finamira da mantegnair e da sviluppar vinavant la purschida existenta da pussaivladads da sport e da moviment sco er d'augmentar la quota da la populaziun corporalmain activa. El dispona d'ina vasta purschida da sport, d'uniuns da sport activas e da bunas cundiziuns generalas per il sport e per il moviment. En il rom dal svilup dal concept qua avant maun hai pudì vegnir constatà ch'ìls partenaris involvids èn fitg cuntents cun la promoziun actuala. La promoziun actuala duai vegnir cuntinuada e – nua che quai è necessari – vegnir optimada. Per pudair cuntanscher la finamira surordinada vegnan formuladas finamiras parzialas concretas en ils secturs qua sutvart e vegn deducì il basegn d'agir per mesiras concretas durant ils proxims 4 onns.

5.1 Sport d'uffants e da giuventetgna, sport da scola

La paisa principala da la promoziun chantunala dal sport duai esser er en l'avegnir sin la promoziun dal sport d'uffants e da giuventetgna e sin il sport da scola. Sco quai ch'ìls secturs da promoziun menziunads en il chapitel 4.1 mussan, disponan ins d'in bun fundament. Necessarias èn las suandantas mesiras supplementaras:

a) Purschidas per uffants da la vegliadetgna prescolara

→ FINAMIRA

Tut ils uffants pitschens en il chantun Grischun han access a purschidas da moviment che correspundan a lur vegliadetgna.

→ MESIRA

- Il chantun garantescha a lunga vista la finanziaziun da la purschida da ma-pi/ba-pi per uffants da la vegliadetgna prescolara. El promova – confirm als basegns – l'extensiun d'ina purschida simpla en las disciplinas da sport da basa.

b) Sport da scola obligatoric

→ FINAMIRA

Il chantun promova las cumpetenzas da las persunas d'instrucziun da sport e procura – ensemen cun la scola auta da pedagogia (SAP) – per la garanzia da la qualitad en la scolaziun ed en il perfecziunament. La SAP tematisescha il sport da massa, integrescha en la scolaziun curs da manadras e manaders da G+S e porscha perfecziunaments per las persunas d'instrucziun da sport.

→ MESIRAS

- Il chantun s'engascha per ina buna instrucziun da sport sin tut ils stgalims.
- La SAP s'engascha – ensemen cun il chantun – per il perfecziunament e per la cussegliaziun da las persunas d'instrucziun da sport.

c) Sport da scola voluntar

→ FINAMIRA

En tut il chantun exista ina purschida cumplexiva da sport da scola voluntar sin tut ils stgalims da scola. Purschidas da sport da scola voluntar èn ina part fixa da la planisaziun annuala da las scolas grischunas. In basegn d'agir exista cunzunt tar la creaziun da purschidas per mattas e per dunnas giuvnas sco er per uffants immigrads.

→ MESIRAS

- Il chantun sustegna il sport da scola voluntar tras ina promoziun activa en las scolas ed en las uniuns e federaziuns da sport e mussa ses potenzial e sia funcziun da punt.
- El metta a disposiziun impuls finanziais sper las contribuziuns federalas da G+S.

d) Promoziun dal moviment en scolas grischunas

→ FINAMIRA

Las scolas grischunas sustegnan il moviment ed il sport ed ellas realiseschan mintga di unitads da moviment.

→ MESIRAS

- Il chantun garantescha il sustegn professional e la finanziaziun dal program «Capriola» en las canortas ed en las scolinas sco er dal program «Scola en moviment».
- Las vischnancas procuran ch'ìls uffants pon cuntanscher la scola bain e seguir a pe u cun velo. Il chantun cusseglia las vischnancas en quest regard.

e) Sport da naiv

→ FINAMIRA

Ils uffants da scola dal Grischun han access al sport da naiv, emprendan ad enconuscher il sport da naiv sco bain cultural e fan experientschas cun il sport da naiv. Las persunas che prendan decisiuns sin il stgalim communal èn persuadidas da l'impurtanza dal moviment activ en la naiv.

→ M E S I R A

- A las scolas ed a las vischnancas vegni recumandà da facilitar l'access al sport da naiv tras emnas da sport da naiv en scolina e da porscher – sin ils stgalims pli auts – regularmain dis da skis ed autras activitads da sport da naiv resp. da pussibilitar als uffants da scola da sa participar a talas occurrenz.

5.2 Promoziun generala dal sport da massa

Sco preschentà en il chapitel 4.2 existan purschidas multifaras en il sector dal sport da massa che vegnan sustegnidas dal chantun. Las purtadras las pli impurtantas èn las uniuns da sport, las instituziuns che lavuran en il sector da la promoziun da la sanadad sco er campagnas naziunalas sco p. ex. «Svizra en moviment». En collavuraziun cun la confederaziun e cun sias organisaziuns partenarias avisescha il chantun – er ensemen cun auters chantuns – in standard da qualitat unitar en la scolaziun ed en il perfecziunament dal sport da personas creschidas (esa). Areguard il sustegn finanziel sa focussescha el sin ils secturs dal sport d'uffants e da giuventetgna. Las mesiras supplementaras previsas concernan ils suandants secturs:

a) Campagna da publicitad sco er iniziativas da sport e da moviment

→ F I N A M I R A

La populaziun grischuna considerescha il sport sco sector da la vita impurtant che gida ad augmentar la qualitat da viver. La populaziun reconuscha la lavur preziosa da las uniuns e federaziuns da sport per la coesiun sociala. Ella enconuscha e nizzegia las purschidas da sport e da moviment e vesa sia influenza sin lur sanadad e sin la capacitad da prestaziun corporala.

→ M E S I R A S

- Ensemen cun las uniuns e federaziuns da sport organisescha il chantun in «Di dal sport grischun» sco factur d'identitad.
- Il chantun lantscha regularmain iniziativas da sport e da moviment cun cleras finamiras e promova ina cultura da moviment positiva. El stgaffescha cundiziuns generalas per purschidas, a las qualas ina gronda part da la populaziun po sa participar, ma en spezial er purschidas per gruppas cun in access pli difficil al sport.

b) Manadras e manaders giuvs

→ F I N A M I R A

Giuvenils da 14 fin 18 onns en il chantun Grischun surpiglian responsabladad en lur uniu da sport e gidan uschia a chattar manadras e manaders en uffizi d'onur ed ad impedir che commembras e commembers sortian gia baud da l'uniu.

→ M E S I R A

- En coordinaziun cun la confederaziun lantscha il chantun per tschertas disciplinas da sport la scolaziun adequata da giuvs manadras auxiliars e da giuvs manaders auxiliars a partir da 14 onns.

5.3 Promoziun dal sport da prestaziun

La promoziun dal sport da prestaziun è sin in bun nivel en il chantun Grischun (vesair chapitel 4.3). En trais secturs èn planisadas mesiras supplementaras:

a) Cumpatibilitad da sport da prestaziun e scola

→ F I N A M I R A

Il chantun Grischun dispona d'ina buna rait da scolas da talents sco er d'ina purschida raschunaivla da scolas medias da sport e da scolas professionalas che faciliteschan la cumpatibilitad da sport da prestaziun e scola.

→ M E S I R A S

- Confurm als basegns promova il chantun – cun contribuziuns finanzialas per ils custs supplementars che resultan per assister ils talents – scolas da talents sin il stgalim secundar I sco er instituziuns da furmaziun dal stgalim secundar II che han purschidas da sport cun structures specificas. El definescha las cundiziuns generalas per l'instituziun da furmaziun specifica e franchises a lunga vista la gestiun d'in post directiv che ha l'incumbensa da coordinar las differentas purschidas.
- Il chantun promova ina cultura da scola che sustegna il sport ed in urden d'absenzas flexibel per sportistas e sportists da prestaziun a la scola chantunala grischuna.
- En sias scolas autas promova el in'applicaziun flexibla dal temp da studi ed ina cumpilaziun da moduls da roms. El sustegna l'installaziun da studis a distanza.

b) Centens regiunals e naziunals da prestaziun

→ FINAMIRA

Il Grischun dispona da cundiziuns generalas e da structuradas che promovan il sport da prestaziun per pudair promover talents giuvens sin in aut nivel da qualidad.

→ MESIRA

- Centens regiunals e naziunals da prestaziun vegnan sustegnids dal chantun cun finanziaziuns da partenza u cun contribuiziuns da gestiun – ch'èn cumbinadas cun la promoziun da talents giuvens. Uschia duai vegnir promovì en spezial l'engaschament da trenadras e trenaders da talents giuvens che han las qualificaziuns necessarias.

c) Chantun e vischnancas sco manaschis d'emprendissadi e sco patruns che sustegnan il sport da prestaziun

→ FINAMIRA

A lur emprendistas ed emprendists ed a lur lavurantas e lavurants pussibiliteschan il chantun e las vischnancas ina carriera da sport da prestaziun parallelamain a la furmaziun fundamentala professiunala u a l'engaschament fix. En quest sectur fungheschan els sco exempels per manaschis privats.

→ MESIRA

- Il chantun sustegna las stentas da sias unitads administrativas da cuntanscher il label «manaschis d'emprendissadi che sustegnan il sport da prestaziun» da Swiss olympic.
- Il chantun porscha engaschaments a temp parzial che pussibiliteschan d'avair in'actividad da gudogn sper la carriera da sport d'elita.

5.4 Occurrenzas da sport

Il chantun Grischun dispona d'in grond dumber d'occurrenzas d'auta qualidad, e quai davent dal sport da massa fin al sport d'elita internaziunal. Contribuiziuns or da la finanziaziun speziala «sport» sco er contribuiziuns sin basa da la lescha per il svilup economic garanteschon er vinavant la realisaziun d'occurrenzas ed uschia tut en tut in aut nivel en la promoziun d'occurrenzas.

→ FINAMIRA

Il chantun promova la cultura d'organisatur en il chantun Grischun ed optimescha las cundiziuns generalas per realisar occurrenzas naziunals ed internaziunals, er en il sectur da giuventetgna.

→ MESIRAS

- Il chantun promova la realisaziun d'occurrenzas da sport internaziunals p.ex. tras in'examinaziun da las quotas da promoziun da prestaziuns monetaras tranter la confederaziun, il chantun e la destinaziun (vischnanca, organisaziun turistica e.u.v.) u en il process da candidatura.
- Il chantun sustegna er occurrenzas da sport spezialas che han lieu irregularmain, ma ch'èn impurtantas per la percepziun dal Grischun tras persunas externas.

5.5 Infrastructura da sport

Il chantun Grischun dispona d'ina buna infrastruttura da sport e sustegna la construcziun da stabiliments novs en il rom da las leschas chantunals (vesair chapitel 4.5). Proprietarias da la gronda part dals stabiliments da sport èn las vischnancas sco er instituziuns da dretg privat. En quest sectur cumpiglia l'actividad dal chantun perquai en emprima lingia il sustegn da projects che meritan da vegnir promovids, sco er mesiras legislativas ed incumbensas da cussegliaziun:

a) Concept per implants da sport d'impurtanza chantunala (CISIC)

→ FINAMIRA

Il chantun dispona d'in concept per implants da sport d'impurtanza chantunala che permetta da promover cun cleras finamiras ina infrastruttura da sport che satisfa als basegns en il chantun Grischun e che resguarda ils interess da la promoziun dal sport (trenament e concorrenza) sco er dal svilup economic (attractividad dal lieu e turissem).

→ MESIRA

- Il chantun examinescha periodicamain ils princips ed ils cuntegns dal concept per implants da sport d'impurtanza chantunala.

b) Spazis per sa mover

→ FINAMIRA

Entaifer ils abitadis ed a l'ur da tals disponan il Grischun e sias vischnancas d'avunda spazis publics e privats, nua che uffants, persunas creschidas e persunas attempadas pon sa mover, giugar e sa trategnair en moda segira. Plazzas da giugar e da pausa attractivas sco er zonas d'inscunter, plazzas e parcs interessants èn colliads in cun l'auter e cuntanschibels senza privels sur vias (da quartier) nua ch'il traffic è quietà u sur vias da velos e da spassegiar segiras ch'èn separadas dal traffic motorisà. Zunt impurtantas èn vias da scola e da scolina segiras ed attractivas.

Infrastructuras sco hallas da sport, plazzas da sport, bogns e.u.v. stattan a disposiziun conform als basegns al sport d'uniuns ed a la populaziun. La cuntanschibladad dals spazis da sport, da moviment e da recreaziun locala en ils abitadis, en la natira ed en la cuntrada correspunda als basegns ed è, sche pussaivel, garantida tras colliaziuns dal traffic betg motorisà. L'infrastructura necessaria stat a disposiziun.

→ MESIRA

- Il chantun optimescha las cundiziuns generalas per il moviment e per il sport da tut la populaziun e garantescha las infrastructuras ed ils spazis per sa mover necessaris cun agid da la planisaziun dal traffic e dal territori. Ils interess dal sport e dal moviment ch'èn relevants per il territori franchisescha el sco valurs da planisaziun en la planisaziun directiva chantunala e regionala sco er en la planisaziun d'utilisaziun communal.

c) Accessibilitad dals stabiliments da sport

→ FINAMIRA

Ils stabiliments da sport ed ils spazis per sa mover en il Grischun èn bain accessibels e pon vegnir duvrads en differentas modas.

→ MESIRAS

- Il chantun meglierescha ed optimescha l'utilisaziun dals stabiliments da sport tras lavur da scleriment e tras raccomandaziuns a las vischnancas.
- Il chantun procura che l'utilisaziun da la natira e da la cuntrada saja garantida conform als basegns e resguardond sia sensibilitad sco spazis per il sport e per il moviment, e che l'infrastructura necessaria vegnia messa a disposiziun.

d) Infrastructura da sport da scola

→ FINAMIRA

Las scolas grischunas disponan d'ina infrastructura da sport moderna ed attractiva.

→ MESIRA

- Per garantir la qualidad a lunga vista relascha il chantun raccomandaziuns per l'equipament da hallas da gimnastica ed elavura in program da spazis minimal per il sport en scola che resguarda er ils basegns dal sport d'uniuns.

e) Center naziunal da sports da naiv

→ FINAMIRA

Il chantun dispona d'in center per la promozion dal sport d'enviern che porscha premisas optimalas per organisar curs da scolaziun e da perfecziunament en ils sports da naiv e per realisar champs da sports da naiv.

→ MESIRA

- Il chantun sustegna la realisaziun d'in center naziunal da sports da naiv en il Grischun.

5.6 Infurmaziun e cussegliaziun

Actualmain sa restrenscha l'activitad d'infurmaziun e da cussegliaziun dal chantun a las campagnas per la promozion dal moviment, a la cussegliaziun da las vischnancas en connex cun endrizzar spazis per sa mover, a l'organisaziun da perfecziunaments per persunas d'instrucziun sco er a la promozion da talents giuvens. En il rom da la realisaziun dal concept qua avant maun èn planisadas las suandantas mesiras supplementaras:

a) Post da contact competent

→ FINAMIRA

A las acturas ed als acturs en il sport grischun stat a disposiziun in post da contact competent per l'infurmaziun e per la cussegliaziun che resguarda ils interess da la clientella, che coordinescha ils scleriments interns e che po dar infurmaziuns conform als basegns.

→ **MESIRA**

- Sco «single point of entry» vegn francà cun grau-bündenSPORT in post da cumpetenzza per il sport en il chantun Grischun. Sco post da consultaziun sustegna el p. ex. organisaturs cun cussegliazions cunzunt en il sector da las permissiuns, da la protecziun da l'ambient, da la segirezza (traffic), da l'infrastructura, tranter auter cun metter a disposiziun glistas da controlla correspundentas e cun intermediar contacts.

b) Post da consultaziun per il sport en las vischnancas

→ **FINAMIRA**

Mintga vischnanca dispona d'ina persuna da contact per il sport che collia tut ils organisaturs ed utilisaders participads a la promozion locala dal sport, che optimescha il diever dals stabiliments e che procura per bunas cundiziuns generalas en il sector dal sport.

→ **MESIRA**

- Il chantun supplitgescha las vischnancas da designar e d'annunziar ina persuna ch'è responsabla per il sport. El motivescha e sustegna las vischnancas tar l'installaziun da posts communalis u regionalis spezialisads per il sport resp. da coordinaturas u coordinaturs da sport en raits da sport.

c) Svilupp da las uniuns da sport

→ **FINAMIRA**

Las organizaziuns grischunas da sport han structuras effizientas ed efficazias, sa sviluppan vinavant e disponan da funcziunarias e funcziunaris en uffizis d'onur che han cumpetenzas da management da sport.

→ **MESIRA**

- Cun il sustegn dal chantun promova l'associaziun grischuna da sport scolaziuns adattadas per uffizis d'onur en il sector da la gestiun d'uniuns e da federaziuns.

d) Entretschament

→ **FINAMIRA**

Las acturas ed ils acturs en il sport grischun èn colliads in cun l'auter, profiteschan dal know-how vicendaivel e sa sviluppan vinavant.

→ **MESIRA**

- Il chantun coordinescha l'entretschament ed il barat da savida. Per quest intent organischescha el dietas correspundentas en collavuraziun cun l'associaziun grischuna da sport.

e) Plattafurma per occurrenz e per purschidas

→ **FINAMIRA**

A la populaziun grischuna stat a disposiziun ina vasta paletta da purschidas da sport facilmain accessiblas e d'occurrenz da sport interesantas. La purschida è bain surveaivla.

→ **MESIRA**

- Il chantun sustegna la lavur da publicitad da las uniuns, tranter auter cun publitgar ina survista da las purschidas e da las occurrenz da sport.

f) Iniziativa per ils sports da naiv

→ **FINAMIRA**

Il chantun sustegna la realisaziun activa da l'iniziativa per ils sports da naiv da la confederaziun en il Grischun.

→ **MESIRA**

- El s'engascha sco commember en l'uniun «Iniziativa per ils sports da naiv», procura che las purschidas vegnian rendidas enconuschentas e procura ch'ils aspects da la politica da sport, d'economia e da furmaziun vegnian resguardads en moda eguala en quest connex.

6. Organisaziun dal sport en il chantun Grischun e collavuraziun cun las instituziuns ch'èn participadas a la promoziun dal sport

Per avair success dovra la promoziun dal sport ina buna collavuraziun ed in entretschament correspondent da tut las instituziuns da dretg public e da dretg privat ch'èn participadas a la promoziun.

6.1 Incumbensas dal chantun

Entaifer il chantun sa fatschantan plirs posts directamain ed indirectamain cun la promoziun dal sport e dal moviment. Ina buna collavuraziun interdepartamentala da las suandantas partiziuns è perquai da gronda impurtanza per realisar il concept qua avant maun:

- La partiziun «graubündenSPORT» da l'uffizi per la scola populara ed il sport inizescha e coordinescha la promoziun dal sport e dal moviment en il chantun Grischun e stgaffescha las premissas per realisar las mesiras previsas en la lescha da promoziun dal sport ed en quest concept. Ella sustegna – cun ina vasta paletta da servetschs e da contribuziuns finanzialas – projects ed activitads che servan ad in svilup positiv dal sport. graubündenSPORT s'engascha per che las regiuns, las vischnancas, las uniuns e federaziuns da sport sco er ulteriuras acturas ed acturs hajan cundiziuns optimalas per promover il sport. Ultra da quai è graubündenSPORT responsabel per tut ils secturs da la promoziun dal sport che n'èn betg vegnids attribuids ad in auter uffizi.
- La partiziun «svilup turistic» da l'uffizi per economia e turissem promova – sin basa da la lescha per promover il svilup economic en il chantun Grischun – occurrenzas turisticas (per il solit occurrenzas da sport en las disciplinas da sport centralas dal Grischun), infrastrukturas da sport turisticas (p. ex. stabiliments da sport d'impurtanza regiunala, chantunala e naziunala, telefericas, bogns termals resp. stabiliments da wellness) sco er auters projects turistics che stattan en connex cun il sport (p. ex. graubündenBIKE). La promoziun vegn fatga cun la finamira d'augmentar la creaziun da valurs turisticas, l'attractivitat dal lieu sco er il grad d'enconuschientscha dal Grischun.
- La partiziun «promoziun da la sanadad e prevenziun» da l'uffizi da sanadad realisescha programs chantunals. Actualmain èn quai quatter puncts centralis: moviment, nutriment e pais saun tar uffants e tar giuvenils; sanadad psichica; sanadad en la vegliadetgna; prevenziun d'alcohol. Sche necessari vegnan las mesiras fixadas entaifer ils departaments.
- L'uffizi da construcziun auta procura che l'infrastructura architectonica ch'è necessaria per ademplir las incumbensas chantunals da sport vegnia messa a disposiziun resguardond las pretensiuns da qualitat, da custs e da temp.
- La partiziun «traffic betg motorisà» da l'uffizi da construcziun bassa coordinescha la planisaziun, la construcziun e la signalisaziun dal traffic betg motorisà tras las vischnancas e fixescha – resguardond las vischnancas e las regiuns – la rait da vias per il traffic betg motorisà. Ella represchenta ils interess dal traffic betg motorisà en cas da conflicts cun autras infrastrukturas.
- Per tgirar la rait da sendas da viandar, che ha ina lunghezza da circa 11'000 km, ha il chantun surdà ina incarica da prestaziun a la cuminanza grischuna per sendas CGS. Uschia è questa organisaziun responsabla per sustegnair las regiuns e las vischnancas tar la planisaziun, tar la realisaziun e tar il mantegniment da las sendas da viandar. Quest sustegn cumpiglia la cussegliaziun specifica, la procuraziun d'infurmaziuns da basa sco er la coordinaziun da projects da sendas da viandar.
- La cumissiun per promover il sport vegn elegida da la regenza e cusseglia il departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient (DECA) sco er la regenza en dumondas da la promoziun dal sport. Ella examinescha las dumondas da contribuziun che vegnan pajadas or da la finanziaziun speziala «sport», ma che surpassan 25'000 francs, e fa in giudicament per mauns da la regenza u dal DECA.

- L'uffizi per la furmaziun mediasuperiura è il post da servetsch cumpetent per il sector da scolas medias (scolas medias privatas, scola chantunala grischuna) e per il stgalim terziar (scolas autas, instituziuns da perscrutaziun, furmaziun professiunala superiura e perfecziunament). En questa funcziun ademplescha el er incumbensas da coordinaziun e da direcziun per las scolas che han purschidas da sport cun structuradas specificas.
- L'uffizi per la furmaziun professiunala maina in post directiv «furmaziun professiunala e sport da prestaziun». Quest post ha la finamira da porscher soluziuns flexiblas, per che giuvnas atletas talentadas e giuvens atlets talentads possian cumbinar optimalmain lur carriera sportiva cun lur furmaziun professiunala. Il post directiv dispona d'in pool da plazzas d'emprendissadi tar interpresas che sustegnan il sport da prestaziun e ch'èn prontas da porscher ina plazza d'emprendissadi cun cundiziuns generalas spezialas. Durant la scolaziun sustegna il post directiv ils manaschis d'emprendissadi e las scolas professiunalas e funghescha sco post da consultaziun neutral en cas da conflicts.

6.2 Collavuraziun cun ils organs federals e communalis

La politica chantunala da sport resguarda la lescha e l'ordinaziun federala da promoziun dal sport sco er ils concepts federals per promover il sport da massa e da prestaziun. graubündenSPORT è responsabel per manar, organisar, realisar e promover «Giuventetgna+Sport» (G+S) tenor las prescripziuns da la confederaziun.

Las vischnancas èn las proprietarias e las gestiunarias las pli impurtantas da stabiliments da sport en il chantun. Ellas organiseschan l'instrucziun da sport en la scola populara e promovan il sport ed il moviment sin plaun local. Las regiuns procuran che las incumbensas da las vischnancas vegnian coordinadas en moda adequata. Il chantun sustegna l'activitad da las vischnancas en il rom da las prescripziuns legalas e las metta a disposiziun sia cussegliaziun.

6.3 Collavuraziun cun organisaziuns da sport, cun organisaturs d'occurrências da sport, cun purtaders da programs e da projects che vulan promover il sport ed il moviment, cun organisaziuns turisticas e cun personas privatas

Las uniuns da sport e lur federaziuns èn las organisaturas las pli impurtantas da trenaments da sport, da curs da sport e da concurrências. Ellas organiseschan occurrências da sport e prestan uschia ina contribuziun impurtanta a favur da la promoziun dal sport da giuventetgna, dal sport da massa e dal sport da prestaziun. Il chantun collavura stretgamain cun ellas. El po delegar incumbensas a las organisaziuns da sport e far contracts da prestaziun cun ellas.

Il chantun po er collavurar e far contracts da prestaziun cun auters purtaders che lavuran en il sector da la promoziun dal sport e dal moviment (organisaturs da programs e da projects, organisaturs d'occurrências da sport, turissem, personas privatas).

6.4 Entretschament da las instituziuns ch'èn participadas a la promoziun dal sport

En il sector da la promoziun dal sport collavura il chantun cun tut las instituziuns menziunadas en ils chapitels 6.1 fin 6.3. El stgaffescha cundiziuns generalas adequatas per colliar ina cun l'autra las forzas ch'èn participadas a la promoziun dal sport. El tgira in contact regular cun questas organisaziuns.

7. Realisaziun

Cun il conclus dals 15 da december 2015 ha la regenza approvà il concept per promover il sport e deliberà tal per la realisaziun. Las vischnancas vegnan envidadas da collavurar e da realisar il concept.

Kanton Graubünden
Chantun Grischun
Cantone dei Grigioni

Publicatur

Uffizi per la scola populara ed il sport
Partiziun sport
Hofgraben 5
CH-7001 Chur
Tel. +41 (0)81 257 27 55
sport@avs.gr.ch
www.graubündensport.ch

Layout

zanoni.kommunikation, Cuir

Funtauna dals maletgs

graubündenSPORT
Destinaziun Tavau Claustra
Graubünden Ferien
Savognin turissem en Surses
Urs Steger/nordic-online.ch